



Suomen kirjoitustulkit ry

Suomen kirjoitustulkit ry:n koulutuspäivät 9.-10.10.2009 Tampereella

Päivien yhteenvedon laativat Anu Autio ja Eva Salmela.

Suomen kirjoitustulkit ry järjesti perinteiset syyskauden koulutuspäivät. Paikaksi näyttää seuraavinakin syksyinä vakiintuvan Tampere keskeisen sijaintinsa ja hyvien liikenneyhteyksien vuoksi. Koulutuspäiville osallistui 12 henkeä Helsingistä, Espoosta, Lapualta, Tampereelta, Turusta ja Vantaalta.

Perjantai 9.10.2009

Perjantaina saimme paikalle neljä tutkijaa Tampereen yliopistosta. Jälkeenpäin totesimme, että aikaa olisi pitänyt olla muutama tunti enemmän. Aiheet herättivät niin kysymyksiä kuin keskustelua. Luento-osuus pidettiin ravintola Astorin kokoustilassa, johon nippanappa mahduimme tällä kokoonpanolla. Luentojen jälkeen pidimme pienen tauon: osa lähti Hämeenpuistoon leikkimään, osa kaupoilla käymään ja/tai viemään tavaroita yöpymispaikkaan. Iltaa jatkoimme samoissa tiloissa, mutta takahuoneen puolella. Halukkaat pääsivät saunaan ja grillaamaan makkaraa tikunnenässä. Tarjolla oli myös salaattia yms. Väki väheni hissukseen, kunnes viimeiset poistuivat sovitun mukaisesti tiloista – avain luovutettiin viisi minuuttia ennen määräajan umpeutumista eli klo 23.55. Antoi sa päivä kaikin puolin!

Kirjoitustulke viestiä välittävänä tekstinä – tulkkeen koherenssi, ymmärrettävyys ja luettavuus

tutkija Maija Tanhuamäki
etunimi.sukunimi(at)uta.fi

Maija Tanhuamäen väitöskirja käsittelee kirjoitustulketta viestiä välittävänä tekstinä. Tutkimusprojektin on näillä näkymin tarkoitus valmistua vuonna 2012. Tutkimuksen aineisto koostuu erilaisissa tilaisuuksissa videoiduista tulkkaustilanteista, puheen litteraatioista ja tallennetuista kirjoitustulkeista. Aineisto on hankittu Kuuloliiton avustuksella.

Tutkimuksen kohteena on kirjoitustulke dynaamisesti muodostuvana tekstinä, jonka tarkoituksena

on välittää tulkkauksen vastaanottajalle alkuperäisen puheen viesti sekä muut tulkkaustilanteessa merkitykselliset äänet. Erityisen huomion kohteena ovat tulkkeen koherenssi, ymmärrettävyys ja luettavuus. Tarkastelun kohteena ovat näillä näkymin lisäksi myös tulkkausstrategiat. Tarkoituksena on pohtia, millaisten tulkkausstrategioiden soveltaminen auttaisi tuottamaan kirjoitustulketta, joka takaisi toimivan viestinnän. Kirjoitustulkkaita tarkastellaan ensin itsenäisinä teksteinä ilman vertailunäkökulmaa lähdetekstiin. Tulkkaita myös vertaillaan sekä tilanteessa muodostuvina että tallennettuina teksteinä puheiden litteraatioihin ja puheisiin sekä tilanteen muihin ääniin ja visuaalisiin elementteihin. Lisäksi vertaillaan erilaisissa tilanteissa syntyviä tulkkaita toisiinsa sekä tilanteiden vaikutuksia tulkkaitiin ja valittuihin tulkkausstrategioihin.

Olennaisia tutkimuskysymyksiä ovat

- Miten kirjoitustulke toimii tekstinä?
- Voiko vastaanottaja ymmärtää viestin seuraamalla ainoastaan tulkkaustilanteessa syntyvää tekstiä?
- Mitkä tekijät tekevät tulkkeesta koherentin?
- Eroavatko tulkkeen ja puheen koherenssit toisistaan, ja jos, niin miksi?
- Otetaanko koherenssin merkitys tekstin toimivuudelle huomioon tulkkaustilanteessa?
- Millainen on tulkkeen ymmärrettävyys ja luettavuus tulkkeen sisällön, muodon ja asettelun kannalta?
- Onko aineiston perusteella osoitettavissa erilaisia tulkkausstrategioita?
- Millainen tulkkausstrategia olisi tarkoituksenmukainen missäkin tilanteessa?

Kirjoitustulkkauksen kielten opiskelussa

tutkija Anukaisa Alanen, Tampereen yliopisto

anukaisa.alanen@uta.fi, p. 040-962 5597

Aineistona tutkimuksessa on viittomakielentulkin haastattelu kielenopetuksen tulkkauksesta sekä videoaineisto englannin kielen opetuksesta, jossa yhtenä opiskelijana oli kuuro henkilö, jolle oli sekä viittomakielen tulkkaus että kirjoitustulkkaus. Anukaisa Alanen tutkii merkitysten siirtoa tulkkausissa, tekstiä, ammattimaista toimintaa sekä instituutiota, jossa tulkkaus tapahtuu. Muita kiinnostuksen kohteita ovat tulkkauksen ammattilaisuuden strategiat sekä kirjoitustulkkauksen funktio opetuksessa. Näistä teemoista muodostuu artikkeliväitöskirja, joka valmistunee lopullisesti v. 2013.

Viittomakielisille englannin kieli on tärkeä mm. kansainvälisten kontaktien vuoksi. Koska kommunikaatio esim. netissä tapahtuu kirjoittaen, on kirjoitustulkkauksella opetuksessa pedagoginen funktio. Anukaisa Alanen on kiinnostunut haastattelemaan kirjoitustulkkaita, jotka ovat tehneet tai tekevät kielentunneilla tulkkausta. Lisäksi hän haluaisi päästä seuraamaan ja mahdollisesti videoimaan englannin tai muun vieraan kielen opetusta.

Kuuroutuneiden henkilöiden nonverbaalinen viestintä tulkkaustilanteessa

tutkijaopiskelija Riitta Virkkunen, Tampereen yliopisto

riitta.virkkunen@uta.fi

Riitta Virkkunen on aloittanut tutkimuksen vasta nyt syksyllä 2009. Aineistona on tulkkaustilanne helsinkiläisessä teatterikerhossa, jossa mm. improvisoidaan ja esitetään pantomiimia. Kirjoitustulkkaus tilanteessa on ollut todella haastavaa mm. päällekkäin puhumisen ja eleiden runsauden takia, mikä vaikeuttaa myös aineiston analysointia. Riitta Virkkunen tarkkailee mm. miten ihmiset ottavat kontaktia toisiinsa, kun kirjoitustulkkaus ei riitä (esim. huulio, käsien heiluttaminen, koskettaminen). Miten tulkkauksessa välittyvät esim. ”sillä oli näin iso tukka” tai muut näyttämiseen perustuvat asiat. Tulkkaus ei ole vain tekstin siirtoa, vaan tilanteen välittämistä. Tulkki joutuu tekemään päätöksiä mm. siitä, kenet nostaa esille, kun usea puhuu yhtä aikaa.

Eye-tracking – a Modern Way of Doing Research

Ph.D. Oleg Špakov, TAUCHI – Tampere Unit for Computer-Human Interaction

oleg@cs.uta.fi

(tiivistelmä englanninkielisestä esityksestä)

Silmän liikkeen tutkimusta on tehty 1800-luvun lopulta lähtien. 1950 moskovalainen Yarbus teki uraauurtavan tutkimuksen. Silmän liikkeiden tutkimusta on hyödynnetty mm. kehitettäessä katseella ohjautuvia ohjelmia esim. puhevammaisten henkilöiden käyttöön.

Silmän tutkimuksesta on havaittu, että silmät liikkuvat kahdella tavalla: fixation & tracking.

fixation = silmä on lähes paikallaan. Silmä pystyy hahmottamaan vain pysähtymällä – eli silmä kiinnittää huomiota asioihin. Silmä fiksoituu usein kohteisiin, joista olemme kiinnostuneita. 90 % ajasta silmä on fiksoitunut. Silmä voi olla myös fiksoitunut johonkin kohteeseen, mutta sitä ei ”katsota”, koska mieli on keskittynyt johonkin muuhun asiaan (”tuijottaa tyhjiyteen”).

tracking = seuraaminen, etsintä, kun katsottu kohde liikkuu, silmä liikkuu samalla tavalla

saccadi = nopea liike, joka on yhteydessä fiksaatioon.

Silmä havaitsee tarkasti vain ne asiat, jotka ovat suoraan silmän edessä, muut kohteet jäävät hienan sumeiksi. Esimerkiksi lukiessa silmä havaitsee tarkasti vain sanan kerrallaan. Silmien liikkeitä on vaikea kontrolloida itse, ne toimivat melko automaattisesti. Silmien liikkeiden tutkimukseen liittyy ongelmia. Datan tarkkuuteen vaikuttavat tietyt tekniset ja biologiset vaikeudet, joiden ratkaiseminen on vaikeaa. Ihmiset eivät myöskään ikinä ”skannaa” katsomaansa aluetta samalla tavalla kuin aiemmin – jokainen kerta on erilainen. Ei ole myöskään mahdollista selvittää, miksi ihmiset katsovat tietyllä silmän liikkeellä kohteita. Myös annettu tehtävä – miksi katsoo, mitä katsoo – vaikuttaa silmän liikkeisiin.

EyeToIT-projektissa tutkitaan tekstin lukemiseen liittyen silmän liikkeitä. Tutkimuksessa keskitytään tutkimaan etenkin:

- fiksaation kestoa keskimäärin
- keskiaika, joka käytetään sanan lukemiseen
- montako fiksaatiota per sana
- montako regressiota eli katseen hyppyjä taaksepäin
- määritellään, mikä on tavallista katsomista ja mikä ei

Tällä hetkellä myös kehitetään ohjelmaa kirjoitustulkkauksen tueksi. Mahdollisesti joskus kirjoitus-tulkkauksessa voisi tulkki silmien avulla valita näytöltä esim. vaikeita, pitkiä sanoja liitettäväksi tulkkeseen. Tällöin mahdollisesti tulkin näyttö olisi erilainen kuin asiakkaan näyttö. Tanhuamäki ja Špakov yhdistävät tutkimustensa tuloksia liittyen esimerkiksi luettavuuteen ja silmien liikkeisiin. Tuloksia verrataan keskenään ja tavoitteena on saada tietää, mikä on lukijalle paras ratkaisu.

Lisätietoja silmän liikkeiden tutkimuksesta:

<http://en.wikipedia.org/wiki/Eye-tracking#Applications>

<http://www.cs.uta.fi/~oleg/>

Lauantai 10.10.2009

Lauantaina kokoonnuimme Pirkanmaan välityksen tiloihin. Osuuskunta Via tarjosi tilat käyttöömmee, mistä yhdistyksemme iloitsi suuresti. Lauantaiaamuna keskustelimme perjantain annista sekä pohdimme tulevaisuuden kirjoitustulkkauksen ohjelmia ja niille asettamiamme tarpeita. KITU-tulkkausohjelma on monin tavoin tuonut parannuksen kirjoitustulkkaukseen, mutta uusia ohjelmia toivotaan, jotta tulkkaus myös sitä kautta kehittyy. Kuulimme myös, että USA:sta on saatavilla "tulkkaukseline", jonka tulkki voi laittaa "reppuna" eteensä ja kiinnittää laitteen siihen. Tällöin tulkki voi liikkua vapaammin ja kuljettaa tulkkaukselaitetta mukanaan.

Tampereen yliopiston tutkijoiden ajatuksia oli todella mielenkiintoista kuulla, ja mahdollisesti jatkossa pidämmekin syksyn koulutuspäivät Tampereella, jotta pysymme ajan tasalla tutkimusten etenemisestä. Kaksipäiväisiä koulutuspäiviä toivottiin jatkossa, joten kevään koulutuspäivät ovat pe-la 19.-20.3.2010, tällä kertaa Helsingissä. Yhdistyksen vuosikokous pidetään lauantiaamuna 20.3.2010.

Lauantain päätteeksi äänestimme logokilpailun voittajan. Suomen kirjoitustulkit ry:n järjesti Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskuksen graafisen suunnittelun linjan opiskelijoille logokilpailun. Saimme opiskelijoilta viisi ehdotusta. Ylivoimainen voittaja erottui joukosta: Nina Matero. Voittajalle on ilmoitettu tulos. Hänet palkitaan 50 eurolla. Päätimme päivän hieman etuajassa, mutta samalla sovimme, että seuraavaan koulutukseen on syytä varata jokunen tunti enemmän.

Suomenkielinen kirjoitustulkkien koulutus

lehtori Sirpa Laurén, Humak

sirpa.lauren@humak.fi

Tänä syksynä alkanut koulutus on laajentunut 30 opintopisteeseen ja siirtynyt avoimen ammatti-korkeakoulun puolelta erikoistumisopintoihin. Periaatteessa tähän koulutukseen tulisi olla yliopisto- tai amk-pohjainen koulutus, mutta mukaan voidaan ottaa muitakin, mikäli mahtuu. Hakijoita koulutukseen oli parikymmentä ja koulutukseen valittiin 16 henkilöä, alueellisesti ympäri Suomen.

Koulutuksessa uutta on valmius toimia tulkkina kaikille asiakasryhmille: viittomakielisille, kuurosokeille ja huonokuuloisille. Myös opastuksesta saadaan perusvalmiudet. Keskustelimme siitä, kuinka mielekäs nykyisenmallinen koulutus on valmiille viittomakielentulkeille, joille koulutuksesta suuri osa korvautuu englannin kielen kirjoitustulkkausella. Keskustelimme koulutuksen tulevista muodoista, ja pohdimme, että koulutukseen olisi jatkossa mahdollisesti hyvä saada jaksoja, joille jo valmiit tulkit voisivat tulla esim. maksamalla osallistumismaksun.

Skriv Till & Skriv Tillgänglig Kultur –projektit sekä tuleva ruotsinkielinen kirjoitustulkkitou- lutus

projektikoordinaattori Catariina Salo, Svenska hörsselförbundet rf

catariina.salo@horsel.fi

Skriv Till -projekti

Catariina Salo kertoi meille Skriv Till -projektista (2007-2008), joka pyrki tiedottamaan kirjoitustulkkausesta suomenruotsalaisille. Projekti oli rakennettu kampanjoiden ympärille. Projektissa järjestettiin kirjoitustulkkaus yhdeksään jumalanpalvelukseen sekä teatteritulkkaus kahteen ruotsinkieliseen näytökseen Helsingin Svenska Teaterniin. Yhteistyötä tehtiin Stockholms stadsteaterin kanssa, jossa vuosittain tekstitetään n. 50 näytöstä. Ruotsissa teatteritulkkausissa käytetään henkilökohtaista tekstityslaitetta, jota jokainen pitää itsellään. Niiden hyvä puoli oli se, ettei tulkkaus häiritse esitystä, mutta toisaalta painava, sylissä pidettävä laite on vaikeasti seurattava, koska samalla pitää seurata itse esitystä. Laitteet oli vuokrattu kokeilua varten Suomeen.

Catariina Salo esitteli meille projektiraporttien tuloksia kirjoitustulkkausesta saaduista palautteista jumalanpalveluksissa ja teatterissa. Tulokset olivat positiivisia, mm. teatterikäyntejä olisi useammin, jos niissä olisi tulkkaus. Projektin aikana tehtiin lisäksi mm. barometritutkimus, kartoituksia kuntiin ja lausuntoja eri tahoille. Voit lukea enemmän kampanjoiden tuloksista Skriv Till –projektin sivuilta: www.horsel.fi/skrivtill

Skriv Tillgänglig Kultur -projekti

Nyt Svenska hörselbundetilla on alkanut Aktion Pohjanmaan EU-rahoituksella uusi projekti, Skriv Tillgänglig Kultur (STiK). Projektin tavoitteena on lisätä kulttuurielämän esteettömyyttä Pohjanmaalla. Tavoitteena on järjestää mm. tekstitys kesäteatteriin ja tekstitettyä teatteria lapsille, jotta huonokuuloiset isovanhemmat pystyvät myös seuraamaan esitystä. Esteettömyydestä pidetään myös koulutustilaisuuksia. Uutena ideana on myös järjestää teatterikerhoja, joissa etukäteen tutustutaan käsikirjoitukseen, minkä jälkeen teatteriesityksiä seurataan huulioita lukien, siis ilman kirjoitustulkkauksia. Myös eri teatteritulkkauksivälineiden käyttöä pohditaan ja tutkitaan. Projektin yhteistyöpartneri on Svenska Österbottens Ungdomförbund (SÖU). Heidän kautta projekti tavoittaa alueen kesäteatterit – jokainen tähän mennessä kysyty on ollut kiinnostunut. Projektilla ei ole vielä nettisivuja.

Catariina Salo kertoi myös, että Norjassa on käynnissä Skriften på veggen -projekti, jossa Karen Olssenin työskentelee. Projektissa testataan erilaisia tulkkaustekniikoita. Catariina Salo on osallistumassa projektin tilaisuuteen ja lähettää siitä tiedotteen myös yhdistyksellemme – seuraamme siis tulkkauksen uusia tuulia myös maailmalta! Lisätietoja Norjan projektista osoitteesta

<http://www.hlf.no/Om-HLF/Prosjekter/Pagaende-prosjekter/Skriften-pa-veggen/>

Ruotsinkielinen kirjoitustulkkikoulutus

Svenska hörselbundet järjestää yhteistyössä Axxell utbildning AB:n kanssa vuoden kestävän ruotsinkielisen kirjoitustulkkikoulutuksen, jonka laajuus on 20 ov (30 op). Viimeinen ilmoittautuminen koulutukseen on 16.11., minkä jälkeen joulukuun alussa järjestään pääsykokeet Karjaalla. Lähiopetus alkaa tammikuussa 2010 Paraisilla, jatkossa lähiopetusta on mahdollisesti myös muualla Suomessa. Lähiopetusta on n. 6-7 kertaa. Kevään aikataulu on jo päätetty.

Opiskelijoita valitaan 10-14 henkeä. Kurssi maksaa 200 euroa, minkä lisäksi opiskelija maksaa itse majoituksen ja matkakulut. Tällä hetkellä Suomessa on toimivia ruotsinkielisiä kirjoitustulkkia n. seitsemän henkeä.

Lisätietoja ja ilmoittautuminen koulutukseen: www.axxell.fi/skrivtolk